

Warszawa, 24.03.26

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.287.2026.MA

Trybunał Konstytucyjny

Warszawa

sygn. akt SK 14/26

W związku z otrzymanym w dniu 3 marca 2026 r. zawiadomieniem o wszczęciu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie ze skargi konstytucyjnej Pani ██████████ (sygn. akt SK 14/26), działając na podstawie art. 63 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) oraz art. 16 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 z późn. zm.) zgłaszam udział Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiotowym postępowaniu i wnoszę o stwierdzenie, że:

art. 258 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 46, dalej: k.p.k.) rozumiany w ten sposób, że pozwala traktować surowość grożącej kary jako samodzielny i wystarczający podstawę do stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania, tworząc domniemanie, że podejrzany może podjąć działania zakłócające prawidłowy tok postępowania, co zwalnia z powinności wykazywania konkretnych dowodów lub okoliczności godzących w prawidłowy tok postępowania, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

UZASADNIENIE

W dniu 3 marca 2026 r. do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło zawiadomienie o wszczęciu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej Pani [REDAKTOWANO] ozn. sygn. akt SK 14/26 (dalej: skarżąca) o stwierdzenie niezgodności przepisu:

I. Art. 258 § 2 k.p.k. z art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP;

II. Art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k. rozumianym w ten sposób, że ustanawia on hipotetyczne domniemanie podejmowania przez oskarżonego (podejrzanego) działań wskazanych w tym przepisie i w związku z tym nie wymaga oparcia obawy mactwa procesowego na konkretnych dowodach lub poszlakach z art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP.

Jednocześnie skarżąca wniosła o udzielenie zabezpieczenia poprzez zawieszenie na czas trwania postępowania przed Trybunałem stosowania zaskarżonych przepisów wobec skarżącej oraz współpodejrzanego - męża skarżącej [REDAKTOWANO] w sprawie o czyn z art. 189a 1 k.k.¹ i inne, prowadzonej obecnie przez Prokuraturę Okręgową [REDAKTOWANO]

Jak wskazano w skardze, skarżącej p. [REDAKTOWANO] przedstawiono zarzuty popełnienia trzech czynów zabronionych: z art. 189a § 1 k.k. w zb. z art. 204 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., z art. 197 § 1 k.k. w zb. z art. 191a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. oraz z art. 207 § 1 k.k. Początkowo sprawa była prowadzona przez Prokuraturę Rejonową [REDAKTOWANO]

[REDAKTOWANO] W dniu 9.04.2024 r. p. [REDAKTOWANO] została zatrzymana i postanowieniem Sądu Rejonowego [REDAKTOWANO]

[REDAKTOWANO] tymczasowo aresztowana na okres 3 miesięcy. Powyższe orzeczenie zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego [REDAKTOWANO] Następnie

wskazany środek izolacyjny został przedłużony postanowieniem Sądu Okręgowego w [REDAKTOWANO] na okres kolejnych 2 miesięcy.

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Okręgowy wskazał na fakt zarzutów popełnienia m.in. zbrodni z art. 189a § 1 k.k. oraz innych czynów o wysokiej szkodliwości społecznej. Z uwagi na powyższe, zdaniem Sądu zachodziła konieczność zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania z uwagi na grożącą podejrzanej surową karę w

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 383 z późn. zm.; dalej: k.k.).

rozumieniu art. 258 § 2 k.p.k. Sąd dostrzegł również obawę, że po opuszczeniu aresztu skarżąca wraz ze współpodejrzanym mężem, będzie wywierać wpływ na świadków, którzy złożyli już zeznania, ale przede wszystkim na tych, którzy deponowali jeszcze nie złożyli.

Powyższe postanowienie zostało utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Apelacyjnego [REDAKTURA], który potwierdził obawę mactwa wynikającą z faktu dalszego przeprowadzania w śledztwie czynności dowodowych, w tym konieczność przesłuchania w charakterze świadków osób wskazanych we wniosku prokuratora, co rodzi to obawę podejmowania prób wpływu na ich postawę procesową celem budowania korzystnej dla siebie wersji zdarzenia, zwłaszcza że skarżąca nie przyznaje się do popełnienia zarzucanych jej czynów. Sąd Apelacyjny powołał się również na domniemanie, jakie towarzyszy przesłance z art. 258 § 2 k.p.k., co czyni zasadnym i koniecznym stosowanie izolacyjnego środka zapobiegawczego celem zabezpieczenia dalszego prawidłowego i niezakłóconego toku postępowania w sprawie. Sama bowiem świadomość zagrożenia surową karą pozbawienia wolności sprawia, że skarżąca mogłaby w sposób bezprawny utrudniać dalszy bieg toczącego się przeciwko niej postępowania.

Skarżąca wskazała, że przedmiotowym orzeczeniem zostały naruszone konstytucyjne wolności i prawa opisane w art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP w ten sposób, że została pozbawiona przysługującej jej wolności osobistej, mimo iż nie było to konieczne dla zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób, ponieważ tymczasowe aresztowanie zostało zastosowane wyłącznie ze względu na domniemania zawarte w zaskarżonych przepisach, pomimo braku celu procesowego, tj. braku jakichkolwiek dowodów lub choćby poszlak wskazujących na istnienie zagrożenia dla prawidłowego toku postępowania i tym samym potrzeby jego zabezpieczenia.

Postanowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 lutego 2025 r. (sygn. akt Ts 218/24) odrzucono wniosek o udzielenie zabezpieczenia oraz wezwano do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej. Postanowieniem z dnia 10.12.2025 r., po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej [REDAKTURA] nadano skardze dalszy bieg.

Ocena skargi konstytucyjnej

1. W ślad za orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego należy powtórzyć, iż tymczasowe aresztowanie jest najbardziej dolegliwym i kontrowersyjnym środkiem

przymusu, a ściśle to ujmując, środkiem zapobiegawczym, którego zasadniczym celem jest zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania lub zapobiegnięcie popełnieniu przez podejrzanego (oskarżonego) nowego, ciężkiego przestępstwa. Drastyczność i kontrowersyjność tego środka wynika z jego bezpośredniej ingerencji w sferę wolności człowieka nadal niewinnego w świetle prawa. Stosowane jest ono z reguły jeszcze w postępowaniu przygotowawczym wobec osoby mającej konstytucyjnie i ustawowo zagwarantowane, do momentu prawomocnego skazania, domniemanie niewinności (art. 42 ust. 3 Konstytucji i art. 5 k.p.k.)². Obok zasadniczej dolegliwości polegającej na pozbawieniu wolności, pozostaje też problematyka wykonywania tymczasowego aresztowania i sytuacja osoby podlegającej reżimowi tego środka zapobiegawczego (art. 207 – 223 k.k.w.³), także w sytuacji zbiegu tymczasowego aresztowania z wykonywaniem kary pozbawienia wolności w innej sprawie (art. 223a k.k.w.), która sprowadza się do szeregu ograniczeń w możliwości komunikowania się ze światem zewnętrznym. Nie można też zapominać, iż stosowanie tymczasowego aresztowania, pomimo istnienia instytucji zaliczenia na poczet kary (art. 63 k.k.), wydłuża i ogranicza drogę do zastosowania postępowania ulaskawieniowego (gdy jest stosowane aż do wydania prawomocnego wyroku przez sąd drugiej instancji), czy osłabia perspektywy temporalne dla skorzystania z instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia⁴.

Najwięcej jednak wątpliwości konstytucyjnych koncentruje zaskarżona w niniejszej skardze przesłanka szczególna stosowania tymczasowego aresztowania, wymieniona w art. 258 § 2 k.p.k. Zastrzeżeń wobec literalnego brzmienia tego przepisu nie usunięto również w drodze wykładni prawa, co usiłował poczynić Sąd Najwyższy w sprawie ozn. sygn. akt I KZP 18/11, zainicjowanej na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich⁵. Trzeba w tym miejscu przypomnieć, że Trybunał w swoim orzecznictwie kieruje się generalną zasadą respektowania jednolitej wykładni badanego przepisu utrwalonej w orzecznictwie sądowym, zwłaszcza w orzeczeniach najwyższych instancji sądowych (w tym Sądu Najwyższego). Skoro jednak rzeczywista treść wielu przepisów prawnych formułuje się dopiero w procesie ich stosowania, to przy kontroli konstytucyjności jako punkt wyjścia Trybunał przyjmuje takie ich rozumienie, jakie funkcjonuje powszechnie w orzecznictwie sądowym. Jeśli zaś interpretacja danego przepisu znalazła

² Wyrok TK z 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78.

³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 911 z późn. zm.; dalej: k.k.w.).

⁴ Por. postanowienie SN z 21.01.2026 r., I KZP 3/25, LEX nr 4014796;

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-sn-pytanie-prawne-dozywocie-prokuratura-odpowiedz> (dostęp: 12.03.2026 r.).

⁵ Uchwała SN (7) z 19.01.2012 r., I KZP 18/11, OSNKW 2012, nr 1, poz. 1.

jednoznaczny i autorytatywny wyraz w orzecznictwie, to należy uznać, że przepis ten w praktyce nabrał takiej właśnie treści, jaką odnalazły w nim najwyższe instancje sądowe i potwierdza orzecznictwo powszechne⁶. Powyższe zaś warunkuje dopuszczalność rozpoznania skargi, także przez pryzmat wykładni ukształtowanej w orzecznictwie polskich sądów stosujących areszty tymczasowe w oparciu o przesłankę grożącej oskarżonemu surowej kary.

2. Zgodnie z brzmieniem art. 258 § 2 k.p.k., jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożąca oskarżonemu surową karą⁷. Jak się okazuje, regulacje nakazujące uwzględnienie surowości kary grożącej oskarżonemu podczas stosowania tymczasowego aresztowania mają w Polsce długą tradycję i występowały nieprzerwanie od okresu międzywojennego (w tym m.in. art. 165 lit. b⁸ rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19.03.1928 r. - Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Nr 33, poz. 313, ze zm.; art. 217 § 1 pkt 3 i 4⁹ ustawy z dnia 19.04.1969 r. - Kodeks postępowania karnego, Dz. U. Nr 13, poz. 96, ze zm.). Warto jednak odnotować, iż w choćby w kodyfikacji z 1928 r., odmiennie od stanu *de lege lata*, omawiana przesłanka – choć w

⁶ Wyrok TK z 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78. Zob. też pozostałe wyroki TK z: 8.05.2000 r., SK 22/99, OTK ZU 2000, nr 4, poz. 107; 6.09.2001 r., P 3/01, OTK ZU 2001, nr 6, poz. 163; 28.01.2003 r., SK 37/01, OTK ZU 2003, nr 1/A, poz. 3; 9.06.2003 r., SK 12/03, OTK ZU 2003, nr 6A, poz. 51; 27.11.2007 r., SK 18/05, OTK ZU 2007, nr 10/A, poz. 128.

⁷ Przepis ten jest rozwiązaniem wprowadzonym jeszcze do d.k.p.k. w 1995 r. (art. 217 § 2), z tym, że nie wymaga jak uprzednio, aby zarzucany występki był umyślny.

⁸ W świetle przepisu, tymczasowe aresztowanie może nastąpić tylko wtedy, gdy „sprawa toczy się o przestępstwo, za które ustawa przepisuje karę pozbawienia wolności do jednego roku lub karę cięższą, a zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał świadków do fałszywych zeznań lub w inny sposób starał się o usunięcie dowodów przestępstwa”. Jak zaznacza się w piśmiennictwie, k.p.k. z 1928 r. przewidywał także inną zbliżoną do omawianego zagadnienia podstawę aresztową, dotyczącą przestępców nałogowych, zawodowych lub recydywistów, co niejako łączyło się z przewidywaniem, że oskarżonemu wymierzona zostanie surowsza kara. Więcej, J. Kluza, *O potrzebie istnienia surowości kary jako samoistnej przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania. Rozważania i wnioski na tle wykładni art. 258 § 2 k.p.k.*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2020, z. 4, s. 260-261.

⁹ Art. 217 k.p.k. z 1969 r. został zmieniony przez art. 1 pkt 18 ustawy z dnia 29.06.1995 r. o zmianie Kodeksu postępowania karnego, ustawy o ustroju sądów wojskowych, ustawy o opłatach w sprawach karnych i ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 1995 r., nr 89, poz. 443) z dniem 4.08.1996 r., przyjmując brzmienie zbieżne z obowiązującym *de lege lata*. Pierwotnie jednak przewidywał dwie niezależne przesłanki w art. 217 § 1 pkt 3 i 4, nieco zbliżone istotą do kwestionowanego art. 258 § 2 k.p.k., tj. pkt 3: „oskarżonemu zarzucono zbrodnię lub działania w warunkach powrotu do przestępstwa określonych w kodeksie karnym, albo” pkt 4: „oskarżonemu zarzucono czyn, którego stopień społecznego niebezpieczeństwa jest znaczny”.

niewielkim innym brzmieniu – była funkcjonalnie związana z obawą matactwa lub zatarcia dowodów, nie stanowiąc odrębnej, niezależnej podstawy do stosowania środków zapobiegawczych.

Obecne brzmienie art. 258 § 2 k.p.k., obowiązywało od 1.09.1998 r. do 30.06.2015 r. i zostało przywrócone w dniu 15.04.2016 r. przez art. 1 pkt 48 ustawy z dnia 11.03.2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r., poz. 437). Zaskarżony przepis na krótki czas przyjął zatem treść odmienną, na mocy art. 1 pkt 75 ustawy z dnia 27.09.2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r., poz. 1247) tj. w okresie od 1.07.2015 r. do 14.04.2016 r. Wskazana, choć jednak nietrwała modyfikacja przepisu sprowadzała się do zastrzeżenia *expressis verbis* niesamodzielnosci przesłanki surowości grożącej oskarżonemu kary poprzez wskazanie, iż obawa utrudniania prawidłowego toku postępowania, o której mowa w art. 258 § 1 k.p.k., uzasadniająca stosowanie środka zapobiegawczego, może wynikać także z surowości grożącej oskarżonemu kary. To incydentalne brzmienie przepisu miało zostać przywrócone także w drodze ustawy z dnia 27.02.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹⁰, której podpisania ostatecznie odmówił Prezydent RP. Na etapie legislacyjnym procedowania cytowanej ustawy, Rzecznik Praw Obywatelskich składał aprobujące uwagi do przywrócenia treści przepisu w brzmieniu sprzed 15.04.2016 r.¹¹.

3. W pierwszej kolejności odnotować należy dotychczasową linię orzeczniczą Trybunału Konstytucyjnego dotyczącą art. 258 § 2 k.p.k. Trybunał od dawna w swoim orzecznictwie sygnalizował, choć wprawdzie na okoliczność rozpatrywania innych skarg konstytucyjnych, iż właściwy wzorzec kontroli konstytucyjności określonej w art. 258 § 2 k.p.k. przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania mógłby stanowić ten opisany w art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, gdyż stosowanie tego środka zapobiegawczego niewątpliwie ingeruje w wolność osobistą człowieka¹². Niemniej, omawiane zagadnienie dotyczące stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania, w szczególności przez pryzmat art. 258 § 2 k.p.k., zostało szerzej poddane w wątpliwość dopiero w uzasadnieniu wyroku z dnia 20.11.2012 r., w sprawie ozn. sygn. akt SK 3/12¹³. Jak wskazano, wprowadzenie normy zawarta w art. 258 § 2 k.p.k. nie stanowiła samodzielnego

¹⁰ <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1600> (dostęp: 16.03.2026 r.).

¹¹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-rzadowy-projekt-nowelizacji-prawo-karne-opinia-senat> (dostęp: 12.03.2026 r.).

¹² Postanowienia TK z: 3.02.2011 r., Ts 265/09, OTK-B 2011, nr 2, poz. 150; 16.10.2002 r., Ts 170/01, OTK-B 2002, nr 4, poz. 265.

¹³ Wyrok TK z 20.11.2012 r., SK 3/12, OTK ZU nr 10/A/2012, poz. 123.

przedmiotu kontroli w omawianej sprawie i Trybunał nie mógł wypowiedzieć się o jej zgodności z Konstytucją RP, to jednak nie stracił z pola widzenia konieczności jej współstosowania przy wydawaniu postanowienia o przedłużeniu tymczasowego aresztowania, a więc na podstawie zaskarżonego art. 263 § 7 k.p.k. Nawet, jeżeli przesłanka skazania oskarżonego nieprawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności na okres nie krótszy niż 3 lata jest obiektywnie weryfikowalna, to przy uwzględnieniu wykładni art. 258 § 2 k.p.k. wynikającej z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19.01.2012 r. (sygn. akt I KZP 18/11), pozwala się na stosowanie tymczasowego aresztowania bez konieczności wykazywania rzeczywistej potrzeby zabezpieczenia w ten sposób prawidłowego biegu postępowania karnego. Trybunał dostrzegł również, że omawiana przesłanka szczególnie ułatwia przedłużanie tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji, co niewątpliwie stwarza zagrożenie zbyt długiego stosowania aresztów, potwierdzonego w licznie przegrywanych sprawach przed kognicją strasburską. Jak podkreśla Trybunał, domniemanie zawarte w art. 258 § 2 k.p.k., zastosowane jeszcze przed wydaniem przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie, jest łagodzone przez normy gwarancyjne wskazujące maksymalny dwuletni okres trwania tymczasowego aresztowania oraz zaostrzone przesłanki, od zaistnienia których uzależniona jest dopuszczalność jego przedłużenia, podczas gdy tożsamych zabezpieczeń brak nadal po wydaniu wyroku pierwszej instancji. W tym znaczeniu, kwestionowana regulacja nie spełnia testu proporcjonalności wymaganego przez art. 31 ust. 3 Konstytucji RP¹⁴.

Następnie, wyrokiem z dnia 10.07.2019 r. w sprawie ozn. sygn. akt K 3/16, kończącym postępowanie zainicjowane wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 8.01.2016 r. Trybunał orzekł, że art. 263 § 7 k.p.k. w zakresie, w jakim nie określa maksymalnego łącznego czasu trwania tymczasowego aresztowania po wydaniu pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji, jest zgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i umorzył postępowanie w pozostałym zakresie, w tym w całości co do zarzutów dotyczących art. 258 § 2 k.p.k. Wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich co do konstytucyjności art. 258 § 2 k.p.k. w sprawie zakończonej tym wyrokiem nie zostały rozstrzygnięte z przyczyn formalnych. Mianowicie, jako przedmiot zaskarżenia w sprawie o sygn. K 3/16 wskazano art. 258 § 2 k.p.k. w ujęciu obowiązującym od 1.07.2015 r. do 14.04.2016 r., zatem w czasie orzekania przez Trybunał Konstytucyjny w sprawie o sygn. K 3/16 przepis ten już nie obowiązywał, a epizodyczne brzmienie było inne niż obecne.

¹⁴ Zob. K. Sikorska, *Przesłanki przedłużenia tymczasowego aresztowania. Glosa do wyroku TK z dnia 20 września 2012 r., SK 3/12*, „Państwo i Prawo” 2014, nr 3, s. 127-134.

Warto w tym miejscu podkreślić, iż do przedmiotowego wyroku zostało złożone zdanie odrębne sędziego Trybunału Konstytucyjnego - Piotra Pszczółkowskiego, który podniósł, że art. 258 § 2 k.p.k. rozumiany w ten sposób, że pozwala traktować surowość grożącej kary jako samodzielną przesłankę stosowania tymczasowego aresztowania, zwalniającą od konieczności wykazania dowodów lub okoliczności uzasadniających obawę ucieczki lub ukrywania się oskarżonego lub mataczenia przez niego w sprawie, narusza art. 41 ust. 1 i art. 42 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. *Votum separatum* wykluczyło taką wykładnię kwestionowanej regulacji, która dopuszczałaby podjęcie decyzji o zastosowaniu tymczasowego aresztowania bez stwierdzenia co najmniej jednej z przesłanek ujętych w art. 258 § 1 k.p.k. Zdaniem sędziego, nie rekompensuje tej wadliwości konieczność uwzględnienia ogólnej przesłanki stosowania środków zapobiegawczych określonej w art. 249 § 1 k.p.k., ocena czy stosowanie środków wolnościowych jest niewystarczające (art. 257 § 1 k.p.k.), oraz zweryfikowanie wystąpienia przesłanek negatywnych stosowania aresztu (art. 259 § 1-3 k.p.k.). W tym sensie, sąd stosujący tymczasowe aresztowanie powinien każdorazowo stwierdzić realną, uzasadnioną i zindywidualizowaną obawę ukrycia się lub matactwa, z wykluczeniem jakiegokolwiek aprioryczności. Uzasadniając swoje zdanie odrębne, sędzia także wskazał konsekwencje niewykonania przez ustawodawcę wyroku w sprawie ozn. sygn. akt SK 3/12, co tym bardziej powinno skłonić Trybunał do merytorycznego rozpoznania zarzutów dotyczących art. 258 § 2 k.p.k. w postępowaniu ozn. sygn. akt K 3/16 oraz wydania wyroku stwierdzającego niekonstytucyjność zarówno art. 258 § 2 k.p.k., jak i art. 263 § 7 k.p.k., pozostających w dostrzegalnym związku.

Podczas rozpoznania sprawy ozn. sygn. akt K 3/16 Trybunał dostrzegł jednak problemy konstytucyjne wiążące się z art. 258 § 2 k.p.k. w aktualnym brzmieniu (a więc obowiązującym od dnia 15.04.2016 r.), w związku z czym objął tę m.in. kwestię tzw. postanowieniem sygnalizacyjnym wydanym pod sygn. akt S 3/19, wskazując Sejmowi istnienie uchybień w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w zakresie stosowania tymczasowego aresztowania. Postanowieniem sygnalizacyjnym z dnia 17.07.2019 r. Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że treść art. 258 § 2 k.p.k. może budzić wątpliwości co do spójności prawa, zarówno w wymiarze "pionowym" (hierarchicznej zgodności prawa), jak i "poziomym" (koherencji przepisów tej samej rangi). Wśród najbardziej oczywistych wad tej regulacji wskazał na dwie. Pierwsza z nich pozwala na abstrahowanie od rzeczywistej potrzeby zabezpieczenia właściwego toku postępowania w danej sprawie, nie spełnia kryteriów konieczności ograniczenia praw i wolności wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP oraz znacznie ogranicza także sądową kontrolę nad prawidłowością stosowania tego środka, wymaganą przez art. 41

ust. 3 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. W praktyce, dalsze stosowanie tymczasowego aresztowania w sprawie może sprowadzać się wyłącznie do oceny prawidłowości kwalifikacji prawnej czynu zarzucanego oskarżonemu, minimalizując lub całkowicie wykluczając uwzględnienie okoliczności przemawiających za pozostawieniem oskarżonego na wolności. Tego typu odpodmiotowanie oskarżonego może stanowić zagrożenie dla jego godności (art. 30 Konstytucji RP). Podobne zastrzeżenia wzbudza art. 258 § 2 k.p.k. w aktualnym brzmieniu z punktu widzenia standardów EKPC, która ma pierwszeństwo przed niedającymi się z nią pogodzić regulacjami ustawowymi (art. 91 ust. 2 w związku z art. 241 ust. 1 Konstytucji RP). Druga z dostrzeżonych przez Trybunał wad sprowadza się do skutków praktykowanej przez sądy wykładni art. 258 § 2 k.p.k., która częściowo wydrążyła z treści pozostałe przepisy kodeksu postępowania karnego o charakterze gwarancyjnym. Dotyczy to m.in. sądowej kontroli nad stosowaniem tymczasowego aresztowania (art. 250 k.p.k.), tymczasowości tego środka (art. 253 § 1 k.p.k.) czy jego subsydiarności (art. 257 § 1 k.p.k.). Bezprzedmiotowe staje się także odwołanie zawarte w art. 258 § 4 k.p.k., gdyż przepis ten nakazuje uwzględniać "rodzaj i charakter obaw" wskazanych m.in. w art. 258 § 2 k.p.k., a takiej kategorii w tym przepisie brak (podstawą stosowania tymczasowego aresztowania w tym przepisie jest *expressis verbis* tylko surowość kary grożącej oskarżonemu, a nie jakiegokolwiek obawy). Trybunał Konstytucyjny także odnotował, że w doktrynie¹⁵ i orzecznictwie podejmowane są próby interpretacji art. 258 § 2 k.p.k. rozwiązującej powyższe problemy, z wykorzystaniem ogólnych reguł stosowania tymczasowego aresztowania, a zwłaszcza art. 249 § 1, art. 253 § 1 i art. 258 § 4 k.p.k., oraz norm konstytucyjnych i konwencyjnych (np. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 5 maja 2016 r., sygn. akt II AKz 151/16, Lex nr 2031143). Nie mają one jednak charakteru powszechnego i nie doprowadziły dotychczas do ukształtowania się akceptowalnej wykładni tego przepisu, która we właściwy sposób wyważałaby konieczność ochrony praw oskarżonego oraz dobro prowadzonego przeciwko niemu postępowania. W drodze cytowanego postanowienia sygnalizacyjnego skierowanego do Sejmu, Trybunał Konstytucyjny uznał, że wskazane byłoby takie doprecyzowanie treści art. 258 § 2 k.p.k., by pełnił on założoną przez ustawodawcę funkcję ochronną bez wzbudzania omówionych wątpliwości. Pożądane byłoby w szczególności rozwiązanie, które ujmowałoby wysokość grożącej oskarżonemu kary jako czynnik zwiększający prawdopodobieństwo utrudniania przez niego postępowanie (zwłaszcza na jego początkowym etapie), jednak niewystarczający jako samodzielna podstawa

¹⁵ Zob. B. Nita-Światłowska, *Tymczasowe aresztowanie. Glosa do postanowienia TK z dnia 17 lipca 2019 r.*, S 3/19, „Przełąd Sądowy” 2021, nr 4, s. 105-112.

zastosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji braku realnych i konkretnych obaw podejmowania takich działań.

Trzeba natomiast wskazać, że po wydaniu przedmiotowego postanowienia sygnalizacyjnego, nie doszło do wprowadzenia zmian legislacyjnych, które powyższe wątpliwości konstytucyjne Trybunału mogłyby zdezaktualizować. Jediną próbę, jaką w tej mierze przedsięwziął ustawodawca była ustawa z dnia 27.02.2026 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, przygotowana wcześniej w gremiach Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego. Brak podpisu Prezydenta pod ustawą, nie pozwolił na wejście w życie modyfikacji, jakie ustawodawca poczynił w kontekście tymczasowego aresztowania, w tym poprzez zakreślenie subsydiarności podstawy stosowania tymczasowego aresztowania w treści art. 258 § 2 k.p.k. i zakreślenie terminów maksymalnych dla stosowania tego izolacyjnego środka zapobiegawczego do momentu wydania wyroku pierwszej instancji. Proponowano przy tym podwyższyć progi zagrożenia opisane w art. 258 § 2 k.p.k. do lat 10, uwzględniając od dłuższego czasu ustawicznie modyfikowane ustawowe zagrożenia karą za niektóre przestępstwa¹⁶.

4. Zasadniczym źródłem kontrowersji w orzecznictwie przy wykładni art. 258 § 2 k.p.k. była do tej pory samodzielność wyrażonej w nim szczególnej przesłanki tymczasowego aresztowania wobec okoliczności wymienionych w art. 258 § 1 k.p.k., a więc ustalenie, czy sam tylko wzgląd na surowość grożącej kary może usprawiedliwiać sięgnięcie po izolacyjny środek zapobiegawczy, co doskonale ilustruje przywołane tu orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych.

Niezwykle ważna okazała się tutaj uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19.01.2012 r.¹⁷, wydana w następstwie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 5.10.2011 r. o rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni prawa, występującej w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych w zakresie dotyczącym następującego zagadnienia prawnego: "Czy przesłanki określone w art. 258 § 2 k.p.k. stanowią samodzielne i wystarczające podstawy do zastosowania (przedłużenia stosowania) tymczasowego aresztowania, a tym samym tworzą domniemanie, że podejrzany może podjąć działania zakłócające prawidłowy tok postępowania, co zwalnia z powinności wykazywania konkretnych okoliczności godzących w prawidłowy tok postępowania?". Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że podstawy stosowania tymczasowego aresztowania określone w art. 258 § 2 k.p.k., przy spełnieniu przesłanek

¹⁶ <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=1600> (dostęp: 16.03.2026 r.).

¹⁷ Uchwała SN (7) z 19.01.2012 r., I KZP 18/11, OSNKW 2012/1, poz. 1.

wskazanych w art. 249 § 1 i art. 257 § 1 k.p.k. i przy braku przesłanek negatywnych określonych w art. 259 § 1 i 2 k.p.k., stanowią samodzielne przesłanki szczególne stosowania tego środka zapobiegawczego. Wskazał, że Kodeks postępowania karnego wymaga od sądu orzekającego w przedmiocie tymczasowego aresztowania dokonania swego rodzaju prognozowania kary, przy czym dokonywanego wyłącznie na użytek ustaleń i ocen potrzebnych dla stosowania środków zapobiegawczych, co w konsekwencji oznacza, iż uzasadnienie postanowienia w przedmiocie stosowania tymczasowego aresztowania nie musi spełniać standardów, jakim powinno odpowiadać uzasadnienie wyroku skazującego w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze. Przewidywanie przyszłej kary musi odbywać się zawsze w dwóch aspektach: zarówno pod kątem przesłanki pozytywnej, określonej w art. 258 § 2 k.p.k., jak i przesłanki negatywnej stosowania tymczasowego aresztowania, sformułowanej w art. 259 § 2 k.p.k. Jak zauważył dalej Sąd Najwyższy, zwłaszcza ten ostatni przepis wprost nakazuje dokonanie prognozowania kary, a więc nie tyle możliwość, ile konieczność, zawsze tylko jako negatywnej albo pozytywnej przesłanki szczególnej zawartej w art. 258 § 2 k.p.k.

W następstwie wydanej uchwały, przeważająca część judykatów sądów powszechnych sprowadza się do założenia, że grożąca oskarżonemu surowa kara w rozumieniu art. 258 § 2 k.p.k., jest wystarczającym uzasadnieniem zastosowania lub przedłużenia tymczasowego aresztowania, poza koniecznością zmaterializowania się przesłanki ogólnej realizacji zasady *ultima ratio* (minimalizacji stosowania środków zapobiegawczych) i przy jednoczesnym braku wystąpienia przesłanek negatywnych. W innym duchu pozostają dosłownie nieliczne orzeczenia sądowe, nakazujące prokonstytucyjną i prokonwencyjną wykładnię zaskarżonych przepisów¹⁸.

Tak czynionej przez sądy wykładni art. 258 § 2 k.p.k. nie zmieniło również nowe brzmienie art. 258 § 4 k.p.k., wprowadzone z dniem 1.07.2015 r.¹⁹. W świetle orzecznictwa, nadal art. 258 § 4 k.p.k. nie wpływa na samoistny charakter podstawy tymczasowego aresztowania z art. 258 § 2 k.p.k. Potrzeba uwzględniania okoliczności wskazanych w § 4 art. 258 k.p.k. w przypadku stosowania tymczasowego aresztowania na podstawie przesłanki surowej kary sprowadza się do adekwatności, co oznacza jedynie konieczność dostrzeżenia i rozważenia, czy obawy wynikające z surowości grożącej kary są realne. Tę „realność” należy rozpatrywać, po pierwsze w świetle zarzutu, który podlega ocenie w zakresie kwalifikacji prawnej w trybie stosowania środków zapobiegawczych, i po drugie, pod kątem, czy „realność” ta nie uległa zmianie

¹⁸ Postanowienie SA w Krakowie z 5.05.2016 r., II AKz 151/16, LEX nr 2031143.

¹⁹ Brzmienie art. 258 § 4 k.p.k. zmienione przez art. 1 pkt 75 ustawy z dnia 27 września 2013 r. zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2013 r., poz. 1247).

(nie zmniejszyła się w istocie) po upływie pewnego czasu, jak to się dzieje, gdy tymczasowe aresztowanie trwa długo przed zakończeniem postępowania²⁰.

5. Choć orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie jest wiążące dla Trybunału jako sądu konstytucyjnego, formułuje standardy, które należy mieć na uwadze, dokonując kontroli konstytucyjnych norm prawnych. Wolność i nietykalność osobista znajduje także umocowanie w aktach prawa międzynarodowego, tj. w art. 9 ust. 1 zd. 1 MPPOiP, czy w art. 5 ust. 1 lit. c EKPC, które statuują, że każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą lub jeśli jest to konieczne w celu zapobieżenia popełnienia takiego czynu lub uniemożliwienia ucieczki po jego dokonaniu. Takie pozbawienie wolności może nastąpić tylko w trybie ustalonym przez prawo. W świetle dotychczasowego orzecznictwa strasburskiego, zauważa się istotne znaczenie surowości grożącej kary w ocenie zasadności stosowania tymczasowego aresztowania, podnosząc, że „waga zarzutów sama w sobie nie może stanowić uzasadnienia dla długich okresów tymczasowego aresztowania”²¹. W świetle tej linii orzeczniczej uzasadnione jest twierdzenie, że surowość grożącej oskarżonemu kary, a więc przesłanka wynikająca z art. 258 § 2 k.p.k., także w rozumieniu przyjętym w uchwale Sądu Najwyższego z 19.01.2012 r. (sygn. akt I KZP 18/11), nie realizuje w sposób prawidłowy standardu wynikającego z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Jak podkreśla się w judykatach tego Trybunału, surowość wyroku, który może zapaść, jest istotnym elementem oceny ryzyka ucieczki lub ponownego popełnienia czynów przestępczych. Uzasadnione podejrzenie, iż skarżący popełnił przestępstwa, o które został oskarżony, wstępnie daje podstawę do zastosowania tymczasowego aresztowania względem niego. Niemniej jednak, wraz z upływem czasu, podstawa ta nieuchronnie staje się coraz mniej istotna. Zdaniem Trybunału, ciężar przedstawionych skarżącemu zarzutów nie może sam z siebie uzasadniać długich okresów stosowania tymczasowego aresztowania²². Co więcej, ETPC każe uwzględniać dolegliwość realnie i aktualnie na dany etap postępowania, grożącej oskarżonemu kary, podkreślając jej niesamoistność dla usprawiedliwienia stosowania środka izolacyjnego. Wskazuje na niezasadność odwoływania się wyłącznie do bliżej nieokreślonego domniemania obawy zakłócenia

²⁰ Postanowienie SA w Krakowie z 2.03.2018 r., II AKz 87/18, LEX nr 2453746.

²¹ Zob. orzeczenie ETPC z: 13.09.2011 r. w sprawie Bystrowski przeciwko Polsce, nr 15476/02; 4.05.2006 r. w sprawie Michta przeciwko Polsce, nr 13425/02; 26.07.2001 r. w sprawie Ilijkov przeciwko Bułgarii, nr 33977/96; 31.07.2000 r. w sprawie Jecius przeciwko Litwie, nr 34578/97.

²² Wyrok ETPC z 23.06.2005 r., ŁATASIEWICZ przeciwko POLSKA, nr 44722/98, LEX nr 153396.

prawkłowego toku postępowania i powielaną w polskich sądach akceptację na zwolnienie z poszukiwania potwierdzenia tej obawy w zebranych w sprawie dowodach. Trybunał strasburski wyraża zapatrywanie, że przesłankę surowości grożącej kary należy oceniać przy uwzględnieniu pewnych istotnych czynników ryzyka, które mogą potwierdzić istnienie niebezpieczeństwa ucieczki czy matactwa, gdyż w przeciwnym razie stanowiłoby to antycypację kary i naruszenie zasady domniemania niewinności²³. Orzecznictwo wymienia wśród nich: cechy charakteru oskarżonego, jego moralność, mienie, więzi z państwem, w którym jest oskarżany oraz jego kontakty międzynarodowe, brak dokumentów stwierdzających tożsamość, brak stałego miejsca zamieszkania i brak środków finansowych na utrzymanie, wcześniejsze ukrywanie się przed wymiarem sprawiedliwości, więzi danej osoby z innym krajem, umożliwiające jej ucieczkę, czynione przygotowania do ucieczki, obawę przed kolejnymi postępowaniami czy posiadanie wierzycieli, przed którymi dana osoba może chcieć się ukrywać²⁴. Innymi słowy, zagrożenie surową karą za zarzucone przestępstwo stanowi jedną z okoliczności, którą należy brać pod uwagę przy ocenie stopnia obawy ucieczki, przy czym obawa ta maleje wraz z przedłużającym się tymczasowym aresztowaniem. Jak zauważają judykaty strasburskie, przesłanka surowości kary jako formalnie postawionego zarzutu, który w toku postępowania nie ulega modyfikacji, jest dla polskich sądów szczególnie wygodna przy przedłużaniu tymczasowego aresztowania, powtarzaniu tych samych przesłanek w kolejnych postanowieniach, bez aktualizacji do stanu zaawansowania postępowania dowodowego czy konkretnych okoliczności, które powodują, że ryzyko utrudniania postępowania przez aresztowanego jest rzeczywiście realne i znaczne²⁵.

6. Powyższe przedkłada się na ocenę skargi konstytucyjnej o sygn. akt SK 14/26. Należy stwierdzić, że art. 258 § 2 k.p.k. rozumiany w ten sposób, że pozwala traktować surowość grożącej kary jako samodzielną i wystarczającą podstawę do stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania, tworząc domniemanie, że podejrzany może podjąć działania zakłócające prawidłowy tok postępowania,

²³ Wyroki ETPC z: 8.02.2005 r., w sprawie Panczenko przeciwko Rosji, nr 45100/98, HUDOC; 23.06.2005 r., ŁATASIEWICZ przeciwko POLSKA, nr 44722/98, LEX nr 153396; 9.07.2013 r., ZIRAJEWSKI przeciwko POLSKA, nr 32501/09, LEX nr 1335402.

²⁴ Wyroki ETPC z: 10.11.1969 r. Stögmüller przeciwko Austrii, nr 1602/62, HUDOC; 26.06.1991 r. Letellier przeciwko Francji, nr A.207; 13.02. 2018 r. Smirnow przeciwko Rosji, nr 43149/10; 27.06.1968 r., Neumeister przeciwko Austrii, nr 1936/63, HUDOC; 10.08.2006 r., Dobrev przeciwko Bułgarii, nr 55389/00, HUDOC.

²⁵ Zob. U. Szafrńska, *Problematyka nadmiernego stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce na kanwie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Kw.Pr.M. 2022, nr 1, s. 199-200 i cytowane tam orzecznictwo.

co zwalnia z powinności wykazywania konkretnych dowodów lub okoliczności godzących w prawidłowy tok postępowania, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP.

Podstawowym wzorcem kontroli skarżąca uczyniła konstytucyjnie chronioną wolność osobistą człowieka, gwarantowaną przez art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji RP, która jest tu adekwatną perspektywą oceny zaskarżonego przepisu, tj. art. 258 § 2 k.p.k., zwłaszcza że skarżąca powołuje argumenty, które wskazywałyby na adekwatność tego wzorca kontroli.

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że prawo do wolności osobistej jest jednym z najważniejszych praw człowieka, warunkującym niejednokrotnie możliwość korzystania przez niego z innych praw i wolności wyrażonych w przepisach konstytucyjnych lub ustawowych²⁶. Zgodnie z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, „każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie”. W literaturze zauważa się, że pozbawienie wolności osobistej oznacza uniemożliwienie jednostce korzystania z tej wolności²⁷. Przez ograniczenie wolności osobistej należy natomiast rozumieć orzeczenie zakazu korzystania z pewnych możliwości, mieszczących się w wolności osobistej *sensu stricto*, nie będące jeszcze ich unicestwieniem (np. zakaz zmieniania miejsca pobytu, zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych) lub też narzucenie wykonywania pewnych działań, których inaczej jednostka by nie podejmowała, przy pozostawieniu do dyspozycji jednostki wszelkich innych możliwości²⁸.

Wolność osobista, podobnie jak inne prawa konstytucyjnie zagwarantowane, podlegać może ograniczeniu wobec osób naruszających prawo dla ochrony dobra wspólnego czy innych ważnych konstytucyjnie chronionych wartości²⁹. Oznacza to, że wolność ta może podlegać ograniczeniom, nawet daleko idącym. Na taką możliwość *wskazuje expressis verbis* treść art. 41 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Wolność ta, jak i inne wartości konstytucyjnie zagwarantowane, podlegać może ograniczeniu wobec osób je naruszających, dając ochronę dobru wspólnemu czy innym ważnym wartościom

²⁶ Wyrok TK z 20.11.2012 r., SK 3/12, OTK-A 2012, nr 10, poz. 123.

²⁷ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 267.

²⁸ P. Sarnecki, *Komentarz do art. 41*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. III, Warszawa 2003, s. 4.

²⁹ Wyrok TK z 6.10.2009 r., SK 46/07, OTK ZU 2009, nr 9/A poz. 132.

konstytucyjnie chronionym. Do podstawowych zadań państwa należy bowiem egzekwowanie przez nie prawa, w tym zapewnienie nieuchronności kary³⁰.

Jak podkreśla Trybunał Konstytucyjny, prawo do wolności osobistej jest jednym z najważniejszych praw człowieka, dlatego też ustawodawca dokonał nie tylko jego konstytucjonalizacji, ale wprowadził również szczegółowe regulacje dotyczące jego ochrony. Trybunał zauważył, że standard konstytucyjnej oceny przepisów wchodzących w sferę praw i wolności osobistych i politycznych powinien być surowszy niż w przypadku innych wolności i praw³¹. Z uwagi na to, że każda regulacja rozszerzająca zakres kryminalizacji lub rozszerzająca zakres działań władzy publicznej w obszarze prawa karnego prowadzi do ograniczeń w korzystaniu z wolności i praw, ustawodawca szczególnie w sprawach karnych powinien wykazać, że proponowane rozstrzygnięcie normatywne spełnia kryteria testu proporcjonalności. Problematyka stosowania tymczasowego aresztowania jest ściśle związana z wolnościami i prawami osobistymi, których obowiązek ochrony wynika bezpośrednio, także z zasady demokratycznego państwa prawnego. Tym samym, analiza zgodności kwestionowanego przepisu z Konstytucją powinna być szczególnie skrupulatna i przeprowadzona z perspektywy surowego standardu oceny, przy uwzględnieniu tak wzorca z art. 2, jak i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Na zasadzie wyjątku od konstytucyjnie gwarantowanej wolności i nietykalności osobistej, ustawa zasadnicza doprecyzowuje, zarówno w art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, jak i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, że jedyną dopuszczalną formą prawną w tych sytuacjach jest ustawa. Deklaracja ustrojodawcy co do ustawowej formy ograniczania lub pozbawiania wolności osobistej różni się jednak w sformułowaniach w obu cytowanych przepisach, i należy je w tym miejscu przywołać komplementarnie.

W szczególności, treść art. 41 ust. 1 Konstytucji RP zaznacza, że w ustawie ustanowione mogą być „zasady” oraz „tryb” ograniczania lub pozbawiania wolności osobistej. Jak podkreśla się w piśmiennictwie, termin „zasady” należy na gruncie ustawy zasadniczej rozumieć szerzej jako synonim „regulacji”. Oznacza to, że nie wystarczą tu normy o ogólniejszym charakterze (podstawy legislacji dla aktów wykonawczych), a to już wymaga od ustawy przewidującej ograniczenie lub pozbawienie wolności osobistej jednostki zupełności (kompletności). Innymi słowy, taka ustawa powinna zawierać „wszystkie sytuacje w ich całokształcie dopuszczalnych ograniczeń lub pozbawień omawianej wolności – a nie tylko ogólne podstawy do takich działań”, a więc z

³⁰ Wyrok TK z 10.07.2000 r., SK 21/99, OTK ZU 2000, nr 5, poz. 144.

³¹ Orzeczenie TK z 26.04.1995 r., K 11/94, OTK 1995, nr 1, poz. 12.

wyłączeniem analogii, a nawet samoistności norm konstytucyjnych w tym zakresie³². Z kolei, przez „tryb” ograniczania lub pozbawiania wolności osobistej należy rozumieć sposób postępowania (procedurę) ustawowo uprawnionego podmiotu do wydawania decyzji o takim ograniczeniu lub pozbawieniu. Nie tylko zatem przesłanki materialne, ale również sposób postępowania, powinien być przez ustawy określony w sposób wyczerpujący.

Rozstrzygnięcie zatem kwestii tymczasowego aresztowania, które przejściowo unicestwia jedną z najważniejszych gwarancji konstytucyjnych, jaką jest wolność, powinno zostać dokonane w sposób, który nie wymaga odwołania się do skomplikowanych zabiegów interpretacyjnych, wymagających uwzględnienia innych aktów normatywnych czy też uzupełniających lub korygujących rezultat językowej wykładni ustawy. Jak wyraża to piśmiennictwo i dorobek orzecznicy Trybunału, tylko precyzja unormowania ustawowego nie pozwoli organom stosującym prawo na dowolność w nadawaniu ostatecznego kształtu ograniczeniom czy na wyznaczanie ich zakresu, co szczególnie zostało wypowiedziane w sprawie o sygn. akt SK 58/03³³.

7. Zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Jak wielokrotnie wskazywał Trybunał Konstytucyjny, zawarta w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP zasada proporcjonalności wymaga spełnienia określonych warunków. Po pierwsze, ustawowego ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw, z wykluczeniem normowania w aktach niższej rangi. Nie jest to jednak tylko ograniczenie ustawodawcy w zakresie formy normatywnej, w której dojdzie do określenia zasad i trybu pozbawiania i ograniczania wolności osobistej jednostki. Ustawowa gwarancja redakcji tych ograniczeń ma zatem pozostawać w zgodzie z innymi wartościami konstytucyjnymi, w tym zasadą proporcjonalności. Po drugie, ustawa zasadnicza dopuszcza ustanawianie tylko takich ograniczeń, które nie naruszają istoty danej

³² P. Sarnecki [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom II, wyd. II*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, art. 41. Zob. wyrok TK z 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78.

³³ Postanowienie TK z 8.02.2007 r., SK 58/03, OTK-A 2007, nr 2, poz. 17. Por. S. Wronkowska, *Zasady przyzwoitej legislacji w orzecznictwie TK*, [w:] *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, red. M. Zubik, Warszawa 2006, s. 671 i n. Zob. również inne wyroki TK z: 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78; 26.04.1995 r., K. 11/94, OTK 1995 r., nr 1, poz. 12; 12.01.2000 r., P. 11/98, OTK ZU 2000, nr 1, poz. 3; 21.03.2001 r., K. 24/00, OTK ZU 2001, nr 3, poz. 51, 30.10.2001 r., K. 33/00, OTK ZU 2001, nr 7, poz. 217, 26.04.2004 r., K 50/02, OTK ZU 2004, nr 4/A, poz. 32.

wolności lub prawa podmiotowego i tylko wtedy, gdy istnieje konieczność ich wprowadzenia w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia, moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Co istotne, zakres ograniczeń powinien być proporcjonalny, tzn. konieczny dla realizacji określonego celu. W związku z tym rekonstruuje się trzy kryteria: przydatności, konieczności i proporcjonalności *sensu stricto* przyjmowanych ograniczeń. Ingerencja taka jest zatem dopuszczalna, jeżeli jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez nią skutków, jest niezbędna dla ochrony interesu publicznego, z którym jest powiązana, a jej efekty pozostają w odpowiedniej proporcji do ciężarów nakładanych przez nią na obywatela³⁴.

Należy zatem w pierwszej kolejności ustalić cel proponowanej normy, wykazać jej konieczność w świetle zamierzonego celu, jej przydatność w jego osiągnięciu, a w końcu przeprowadzić test preferencji implikowany przez kolizję między dobrem, które chce chronić a dobrem powiązaniem z prawami i wolnościami, które planowana regulacja narusza. Jak określa to Trybunał, „orzeczenie niekonstytucyjności ze względu na nieadekwatność, nieefektywność albo nadmierność (nieproporcjonalność) danej instytucji prawa karnego wymagałoby przedstawienia argumentów, które pozwoliłyby stwierdzić brak osiągnięcia celów zakładanych przez ustawodawcę, a nadto drastyczne naruszenie tych celów przez kwestionowane przepisy lub występowanie rażących skutków ubocznych wprowadzonej regulacji w związku z wartością celu, do którego ta regulacja zmierza”³⁵.

8. Nie budzi wątpliwości, że art. 258 § 2 k.p.k. ogranicza obywateli w zakresie korzystania przez nich z konstytucyjnych wolności i praw. W pierwszej kolejności należy zrekonstruować dobra chronione przez ten przepis, tak aby móc sprawdzić, czy obrane środki są przydatne, konieczne i proporcjonalne. Kwestionowany przepis ma na celu przede wszystkim ochronę bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego. Jak przypomina piśmiennictwo, porządek publiczny nie stanowi wartości samej w sobie, lecz spełnia funkcję ochronną dla stabilnego funkcjonowania demokratycznego społeczeństwa. Zgodnie z poglądami doktryny, „przesłanka porządku publicznego jest zorientowana na zapewnienie prawidłowego funkcjonowania życia społecznego i - tym samym - nie jest bezpośrednio czy wyłącznie powiązana z «państwem», a jest bliższa (...)

³⁴ Zob. wyroki TK z: 3.06.2008 r., K 42/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 77 i 29.09.2008 r., SK 52/05, OTK-A 2008, nr 7, poz. 125. Por. też K. Wojtyczek, *Zasada proporcjonalności jako granica prawa karania*, [w:] A. Zoll (red.), *Racjonalna reforma prawa karnego*, Warszawa 2001, s. 297; M. Piechowiak, *Klauzula limitacyjna a nienaruszalność praw i godności*, „Przegląd Sejmowy” 2009, nr 2, s. 56-57.

³⁵ Wyrok TK z 9.06. 2015 r., SK 47/13, OTK ZU nr 6/A/2015, poz. 81.

ochronie praw i wolności jednostki przed codziennymi zagrożeniami"³⁶. W myśl zasady przydatności ustawodawca zobowiązany jest do wyboru takich środków działania, które pozwolą mu na realizację zamierzonego celu. W konsekwencji, jeżeli nie istnieją środki umożliwiające realizację celu obranego przez prawodawcę, powinien on taki cel odrzucić³⁷.

Warto w tym kontekście przywołać argumentację przyjętą przez Trybunał w sprawie o sygn. akt P 30/07, gdzie cel nadrzędny regulacji, czyli ujęcie i sprawne osądzenie podejrzanego o czyny o "charakterze chuligańskiego" uznano za możliwy do osiągnięcia metodami alternatywnymi, a więc już istniejącymi w procedurze karnej. Zdaniem Trybunału, samoistna przesłanka stosowania środka zapobiegawczego może prowadzić do przekształcenia go w pozaprawny środek represyjny, regulację sprzeczną z konstytucyjną zasadą proporcjonalności, wyrażoną w art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz za sprzeczną z systemową regulacją k.p.k. w zakresie stosowania środków zapobiegawczych i gwarancji procesowych służących osobom, wobec których są stosowane te środki. W tym kontekście, Trybunał stwierdził, że sam fakt popełnienia czynu mającego charakter chuligański nie pozwala na przyjęcie domniemania, że oskarżony będzie podejmował bezprawne działania utrudniające postępowanie, a lekceważący stosunek do porządku prawnego okazywany przez osobę dokonującą czynu o charakterze chuligańskim nie musi - choć może - pociągać za sobą w praktyce dalszego naruszania porządku prawnego przez bezprawne zachowania oskarżonego w toku postępowania polegającego na uchylaniu się od sądu czy też mataczeniu. Tylko sąd orzekający w konkretnej sprawie władny jest istnienie owych okoliczności ocenić, a tej kwestii nie może w sposób mechaniczny przesądzać ustawa. Tylko na marginesie należy powtórzyć za cytowanym judykatem, że tego rodzaju przepisy, wprowadzające *quasi* domniemania w zakresie ograniczenia praw i wolności, powodują nadmierne ograniczenie niezależności sądów w wykonywaniu ich funkcji i choć są skuteczne, jednak są też najbardziej uciążliwe dla osób, w stosunku do których toczy się postępowanie.

Konstrukcja przyjęta przez ustawodawcę w art. 258 § 2 k.p.k. może być przydatna w realizacji celu, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, w takim sensie, w jakim każda izolacja osób podejrzewanych o ciężkie przestępstwa zmniejsza ryzyko ich ponownego popełnienia. W jednym z wyroków, Trybunał Konstytucyjny przywołał stanowisko zawarte w Tymczasowej Rezolucji KM/ResDH (2007)75 dotyczącej

³⁶ L. Garlicki, *Komentarz do art. 31*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, tom. III, Komentarz, Warszawa 2003, s. 25. Tak również, wyrok TK z 7.10.2008 r., P 30/07, OTK-A 2008, nr 8, poz. 135.

³⁷ K. Wojtczyk, *Zasada proporcjonalności jako ...* s. 298.

wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu przyjętej przez Komitet Ministrów dnia 6 czerwca 2007 r., w której wyrażono zapatrywanie, że: „utrzymywanie tymczasowego aresztowania jest uzasadnione jedynie wówczas, jeśli zachodzą szczególne wskazania wynikające z wymogu ochrony interesu publicznego, które, pomimo istnienia domniemania niewinności przeważają nad zasadą poszanowania dla wolności osobistej jednostki”³⁸. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego stwierdza się nadto, że celem tymczasowego aresztowania nie jest karanie, a więc przedwczesne ponoszenie odpowiedzialności karnej za czyn zabroniony. Nie ma zatem podstaw dla żądania, aby gwarancje procesowe związane z wymierzeniem odpowiedzialności karnej z jednej strony i z zastosowaniem środka zapobiegawczego z drugiej (nawet takiego jakim jest tymczasowe aresztowanie), były ukształtowane na takim samym poziomie³⁹. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie podkreślał, że celem środków proceduralnych (w tym środków zapobiegawczych) nie jest zastosowanie odpowiedzialności karnej, ale m.in. zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania, tak aby można było pociągnąć do odpowiedzialności karnej osobę, będącą sprawcą przestępstwa. Zastosowanie tymczasowego aresztowania nie stanowi wymierzenia odpowiedzialności karnej w rozumieniu art. 42 ust. 1 Konstytucji RP. Nie można bowiem traktować tego środka jako kary, chociaż nie budzi wątpliwości, iż zawarta w nim dolegliwość porównywalna jest z dolegliwością, jaka wiąże się z karą pozbawiania wolności. Podstawę jego zastosowania nie stanowi jednak popełnienie czynu zabronionego, tylko m.in. istnienie dużego prawdopodobieństwa popełnienia takiego czynu, a celem - inaczej niż w przypadku kary - zaspokojenie społecznego poczucia sprawiedliwości, tylko zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania (wyjątkowo - zapobieżenie popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa)⁴⁰. Jak wyraził to Trybunał w innym miejscu, środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania wiąże się z ograniczeniem wolności osobistej, przy czym jest czymś zupełnie innym niż ewentualnie orzeczona kara pozbawienia wolności. Tymczasowe aresztowanie nie jest bowiem „karą”, gdyż tymczasowo aresztowanemu przysługuje domniemanie niewinności, a karę wymierzyć można jedynie winnemu⁴¹. Skoro zatem instytucja tymczasowego aresztowania pełni funkcje procesowe, przede wszystkim funkcję zabezpieczającą (ochrona prawidłowego toku postępowania karnego) i prewencyjną (uniemożliwienie bezprawnego wpływania na prawidłowy tok

³⁸ Wyrok TK z 13.07.2009 r., SK 46/08, OTK-A 2009, nr 7, poz. 109.

³⁹ Postanowienie TK z 10.11.2004 r., Ts 118/04, OTK-B 2005, nr 3, poz. 117.

⁴⁰ Postanowienia TK z: 16.10.2002 r., Ts 170/01, OTK ZU nr 4/B/2002, poz. 265; 20.06.2005 r., Ts 118/04, OTK ZU nr 3/B/2005, poz. 118.

⁴¹ Wyrok TK z 6.10.2009 r., SK 46/07, OTK ZU nr 9/A/2009, poz. 132.

postępowania), a także akcesoryjną funkcję ochronną (zapobiegnięcie popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa)⁴², to nie można jej stosowania rozciągać na cele pozaprocesowe (prewencyjne), na co może wskazywać arbitralne wykorzystywanie przez sądy przesłanki z art. 258 § 2 k.p.k. jako samodzielnej i autonomicznej. Sprzeciwiałoby się to restryktywnej wykładni gwarancji dotyczących ochrony prawa do wolności i nietykalności osobistej, ale również powszechnie akceptowanemu w piśmiennictwie stanowisku, że instytucja tymczasowego aresztowania nie może być antycypacją kary, a więc środkiem służącym innym celom niż procesowym⁴³. Na brak możliwości traktowania tymczasowego aresztowania jako środka restrykcji w stosunku do podejrzanego (oskarżonego) wskazywał również Trybunał w sprawie o sygn. akt SK 17/07⁴⁴.

Do powyższego stanowiska o realizacji na podstawie omawianej przesłanki aresztowej celu pozaprocesowego, a więc środka prawnokarnej represji, antycypacji kary arbitralnie i poza wszelką kontrolą stosowanej, przekonuje obecne brzmienie przepisów, które doprowadziło do ukształtowania się nieakceptowalnej praktyki prokuratorskiej i sądowej, gdzie wnioski i postanowienia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania nierzadko ograniczają się do powołania art. 258 § 2 k.p.k. z takim tylko argumentem, że skoro oskarżonemu grozi surowa kara, to na pewno będzie utrudniał prowadzone przeciwko niemu postępowanie lub wręcz tylko ze wskazaniem na grożącą mu surową karę i wiążące się z tym niewzruszalne domniemanie ustawowe utrudniania postępowania karnego⁴⁵. Nieliczne spośród orzeczeń zajmują tu nieco odmiennie stanowisko, wskazując, że domniemanie, na jakie powołują się sądy stosujące tymczasowe aresztowanie, związane z zagrożeniem karą określoną w art. 258 § 2 k.p.k. jest wzruszalne, lecz wówczas tylko, gdy skarżący wykaże, iż mimo grożącej oskarżonemu surowej kary nie zostaną podjęte z jego strony działania

⁴² Wyrok TK z 10 czerwca 2008 r., SK 17/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 78.

⁴³ W. Hermeliński, B. Nita – Świątłowska, *Tymczasowe aresztowanie ze względu na grożącą oskarżonemu surową karę*, „Palestra” 2018, nr 6, s. 14-25; J. Skorupka, *Stosowanie i przedłużanie tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym*, Prok. i Pr. 2006, z. 12, s. 109; D. Dudek, *Konstytucyjna wolność człowieka a tymczasowe aresztowanie*, Lublin 1999, s. 275 i n.

⁴⁴ Wyrok TK z 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78.

⁴⁵ B. Nita-Świątłowska, *Tymczasowe aresztowanie. Glosa do postanowienia TK z dnia 17 lipca 2019 r.*, S 3/19, PS 2021, nr 4, s. 105-112. Na domniemanie prawne co do istnienia obawy wynikającej z art. 258 § 2 k.p.k. powołują się m.in. następujące judykaty: Postanowienie SN z 26.11.2014 r., II KK 83/14, LEX nr 1646952; Postanowienie SA w Katowicach z 6.02.2008 r., II AKz 103/08, KZS 2008, nr 4, poz. 101. Postanowienie SN z 26.11.2014 r., II KK 83/14, LEX nr 1646952. Postanowienie SN z 29.11.2024 r., II KZ 62/24, LEX nr 3785279. Postanowienie SN z 11.07.2023 r., II KZ 46/23, LEX nr 3588003. Postanowienie SN z 18.11.2025 r., III KZ 42/25, LEX nr 3945293.

destabilizujące prawidłowy tok postępowania⁴⁶. Całkowicie nieliczne są orzeczenia, które dodatkowo precyzują, że istnienie powyższego domniemania nie oznacza jednak, iż w każdym przypadku zagrożenie surową karą uzasadnia zastosowanie tymczasowego aresztowania, gdyż każdorazowo należy wziąć pod uwagę całokształt okoliczności danej sprawy⁴⁷.

Jak wskazuje się również, w zaskarżonym art. 258 § 2 k.p.k. nie chodzi o samą surowość kary grożącej lub wymierzonej oskarżonemu jako samodzielną podstawę stosowania środka zapobiegawczego, lecz o wynikające z niej określone domniemanie obawy (ucieczki, ukrycia się oskarżonego, matactwa czy innego bezprawnego utrudniania przez niego procesu). Surowość grożącej lub wymierzonej kary nadal jest przesłanką stosowania tymczasowego aresztowania, jednak pod warunkiem, że wynika z niej wskazana obawa, która jednak nie musi być dodatkowo wykazywana na podstawie konkretnych dowodów i okoliczności, jak w przypadku przesłanek wskazanych w art. 258 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. Jak chce do tego przekonać orzecznictwo, gdyby takie dowody i okoliczności istniały, to funkcjonowanie art. 258 § 2 k.p.k. straciłoby rację bytu, a podstawę do stosowania środków zapobiegawczych samodzielnie mogłyby stanowić przesłanki określone art. 258 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k.⁴⁸.

W przeważającej mierze sądy, wprost odwołując się do obawy wynikającej z możliwości orzeczenia (prawomocnie) surowej kary pozbawienia wolności, wskazują także na samodzielność przywołanej przesłanki wobec innych wymienionych w art. 258 § 1 k.p.k.⁴⁹. Ta autonomiczność ma wynikać z faktu, że gdyby chcieć przyjąć, iż dla zastosowania tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. konieczne byłoby wykazanie istnienia uzasadnionej obawy matactwa lub uzasadnionej obawy ucieczki, ukrycia się oskarżonego, czy też innego bezprawnego utrudniania postępowania karnego (a więc podstaw stosowania tymczasowego aresztowania określonych w art. 258 § 1 k.p.k.), to przepis § 2 okazałby się zupełnie zbędny. Taki sposób dokonywania interpretacji stałby w rażącej sprzeczności z zakazem wykładni *per*

⁴⁶ Postanowienie SN z 18.12.2025 r., III KZ 50/25, LEX nr 4014642.

⁴⁷ Postanowienie SN z 19.03.2025 r., III KZ 6/25, LEX nr 3844578.

⁴⁸ Postanowienie SA w Gdańsku z 1.09.2015 r., II AKz 597/15, LEX nr 1942674.

⁴⁹ Zob. postanowienia SN z: 26.11.2014 r., II KK 83/14, LEX nr 1646952; 21.11.2012 r., V KK 220/12, LEX nr 1228650; 26.11.2014 r., II KK 83/14, LEX nr 1646952; 21.11.2012 r., V KK 220/12, LEX nr 1228650; 3.04.2007 r., WZ 11/07, OSNKW 2007, nr 6, poz. 52; 1.12.2025 r., I KZ 60/25, LEX nr 3952279; 16.06.2025 r., III KZ 23/25, LEX nr 3883835 oraz uchwała SN (7) z 19.01.2012 r., I KZP 18/11, OSNKW 2012, nr 1, poz. 1. Zob. też: postanowienie SA we Wrocławiu z 6.02.2008 r., II AKz 65/08, LEX nr 357145; postanowienie SA w Katowicach z 6.02.2008 r., II AKz 103/08, KZS 2008, nr 4, poz. 101; postanowienie SA w Krakowie z 2.03.2018 r., II AKz 87/18, LEX nr 2453746; postanowienie SA w Gdańsku z 1.09.2015 r., II AKz 597/15, LEX nr 1942674.

non est. Jeżeli więc ustawodawca przewidział w § 2 art. 258 k.p.k. dodatkową podstawę stosowania tymczasowego aresztowania, a jednocześnie z żadnego przepisu nie wynika konieczność łącznego wystąpienia przesłanek określonych w § 1 i 2, to surowa kara grożąca oskarżonemu, w okolicznościach opisanych w § 2 art. 258 k.p.k., stanowić może samodzielną przesłankę szczególną⁵⁰. Jednakże, jak zostało to już zaakcentowane, zastosowanie tej przesłanki szczególnej stosowania aresztu zwalnia organ procesowy z konieczności dowodowego wykazywania, aby podejrzany w przeszłości podejmował już działania destabilizujące tok postępowania. Stwierdziwszy zatem zagrożenie surową karą sąd może stosować środek zapobiegawczy nawet wówczas, gdy z materiału dowodowego nie wynika, by podejrzany podejmował jakiegokolwiek próby destabilizowania toku postępowania, czy to poprzez próby matactwa czy ukrywania się lub ucieczki. Zdaniem sądów, wystarczy tu sama perspektywa odbycia surowej kary, która zwykle stymuluje zagrożonych nią do utrudniania postępowania, także przez nadużywanie uprawnień⁵¹.

9. Zasadnicze zatem wątpliwości pojawiają się na etapie oceny konieczności danej regulacji, zwłaszcza w związku z konstytucyjnym wymogiem konieczności w demokratycznym państwie prawnym. Z naruszeniem kryterium konieczności zastosowania ograniczenia mamy zatem do czynienia, gdy osiągnięcie danego celu było możliwe poprzez zastosowanie innego środka, nakładającego mniejsze ograniczenia na prawa i wolności jednostki, tymczasem sięgnięto po środek bardziej uciążliwy⁵². Trudno przyjąć, że stosowanie tymczasowego aresztowania jest konieczne dla ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, jeżeli obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania wynikają tylko z surowości grożącej oskarżonemu kary, a więc w sytuacjach, gdy nie zachodzi faktycznie uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, ani uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne. Jeżeli bowiem zachodziłyby te podstawy, sąd powinien orzec tymczasowe aresztowanie na podstawie art. 258 § 1 k.p.k. Nie można w tym aspekcie rekonstrukcji warunku „konieczności” omawianej regulacji zapominać o treści art. 258 § 3 k.p.k., zgodnie z którym środek zapobiegawczy można wyjątkowo zastosować także wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub

⁵⁰ Postanowienie SN z 4.03.2026 r., III KZ 6/26, LEX nr 4029166.

⁵¹ Postanowienie SA w Krakowie z 16.12.2021 r., II AKa 277/21, LEX nr 3389934. Postanowienie SA w Krakowie z 26.01.2000 r., II AKz 9/00, KZS 2000, nr 2, poz. 25.

⁵² Wyroki TK z: 3.06.2008 r., K 42/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 77 i 29.09.2008 r., SK 52/05, OTK-A 2008, nr 7, poz. 125.

bezpieczeństwu powszechnemu, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził. Nie zmienia tej oceny również zastrzeżenie zawarte w uchwale Sądu Najwyższego I KZP 18/11, że przesłankę tymczasowego aresztowania z art. 258 § 2 k.p.k. należy odczytywać w kontekście art. 249 § 1 k.p.k., 257 § 1 k.p.k. oraz art. 259 § 1 i 2 k.p.k. Są to bowiem ogólne przesłanki pozytywne oraz negatywne stosowania środków zapobiegawczych lub konkretnie tymczasowego aresztowania, odnoszące się do wszystkich podstaw stosowania tymczasowego aresztowania, wcale nie powodujące podwyższonego standardu ochrony w odniesieniu do art. 258 § 2 k.p.k. Jeszcze raz zatem na szczególną uwagę, w zakresie konieczności przedmiotowej regulacji zasługuje tu wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt P 30/07⁵³, w którym stwierdzono niekonstytucyjność przepisów, które formułowały nakaz stosowania przez sąd środka zapobiegawczego w oparciu o samoistną podstawę zastosowania tego środka, którą stanowi chuligański charakter zarzucanego czynu.

10. Oceniając proporcjonalność kwestionowanego przepisu, nie sposób nie odnieść się do skutków, jakie rodzi stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie obecnego brzmienia art. 258 § 2 k.p.k. Już na wstępie należy zaznaczyć, że niebagatelny wpływ ma stosowanie tymczasowego aresztowania na wymiar przyszłej kary i to w sposób niekorzystny dla oskarżonego, zwłaszcza, gdy detencja jest przedłużana aż do prawomocnego wyroku drugiej instancji. Wszelkie zatem podstawy do twierdzenia, że przesłanki aresztowe pozwalają na ich niekontrolowane, arbitralne przedłużanie, muszą uwzględniać również ten aspekt, od dawna podkreślany w piśmiennictwie⁵⁴. Należy się zgodzić ze stanowiskiem, że wysokość kary grożącej oskarżonemu będzie traktowana jako nieomal obiektywna okoliczność, jednoznacznie przesądzająca potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania w każdym wypadku, gdy pozwalają na to postawione zarzuty. Często zatem podejmowaną przez organy ścigania praktyką, która ułatwia gromadzenie materiału dowodowego na wczesnym etapie, jest zabezpieczenie podejrzanego zastosowanym aresztem, przy uprzednim, odpowiednim ukształtowaniu zarzutów procesowych, bywa że kreowanych niekiedy na wyrost (np. zarzuty udziału w zorganizowanej grupie przestępczej). Przesłanka z art. 258 § 2 k.p.k. nie różnicuje przecież także okoliczności, że czyny zagrożone wskazanymi sankcjami mogą być tak nieumyślne, jak i umyślne⁵⁵. To niewzruszalne domniemanie skutkuje arbitralnością sądów podejmujących decyzję w oparciu o przedmiotową podstawę,

⁵³ Wyrok TK z 7.10.2008 r., P 30/07, OTK-A 2008, nr 8, poz. 135.

⁵⁴ A. Marek, E. Stalewska, *Wpływ tymczasowego aresztowania na wymiar kary (w świetle badań aktowych)*, „Palestra” 1982, nr 4–5, s. 28 i n.

⁵⁵ K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2025, art. 258.

pozostającą poza wszelką kontrolą procesową, skoro do jej zastosowania wystarcza kwalifikacja, sytuującą się w odpowiedniej skali zagrożenia. W takim ujęciu, przepis ten zawiera szczególnego rodzaju niewzruszalne domniemanie prawne, gdyż umożliwia izolację oskarżonego nawet wówczas, gdy żadne inne względy nie wskazują, że utrudnianie przez niego postępowania jest prawdopodobne.

Co więcej, wskazana przesłanka nie wymaga aktualizacji i weryfikacji w toku dalszego postępowania, jeśli nie dojdzie do zmiany kwalifikacji na czyn o mniejszym ciężarze gatunkowym albo ujawnienia nieznanych wcześniej okoliczności wpływających na wysokość kary. Dalsze zatem funkcjonowanie przesłanki w praktyce aresztowej, znacznie osłabi wysiłki podejmowane w celu skrócenia tymczasowych aresztowań i ograniczania przedłużania ich ponad miarę i potrzeby wynikające z zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania. Kwestionowana przesłanka stwarza warunki do rezygnacji przez organy przedłużające na tej podstawie detencję, z kontroli prawidłowości postępowania przygotowawczego w aspekcie jego sprawności i szybkości, gdyż nie ma osobnych podstaw normatywnych ku temu, gdy dla aktualizacji przesłanki grożącej oskarżonemu surowej kary pozostają ambiwalentne wszelkie ustalenia działań niepożądanych ze strony oskarżonego, które mogłyby utrudnić postępowanie, a więc niezależnie od adekwatności momentu procesowego. Ta antycypacja bezprawnego utrudniania postępowania, bez nawet uprawdopodobnienia tej okoliczności, rodzi pokusę nadużywania tego środka zapobiegawczego ponad miarę⁵⁶. Jak słusznie dostrzega to orzecznictwo konstytucyjne, o ile jeszcze w postępowaniu przygotowawczym są względne instrumenty ograniczające temporalnie możliwość przedłużania tymczasowego aresztowania, o tyle w postępowaniu sądowym, zwłaszcza po wydaniu wyroku pierwszej instancji, brak takich bezpieczników. Nie ma również przepisów, które wzmacniałyby obowiązki organów wnioskujących o przedłużenie aresztów, tak aby relacjonowały stan wykonania zaplanowanych czynności śledczych lub sądowych i nadal adekwatne podstawy do izolacji oskarżonego w areszcie śledczym, co miała wprowadzić, zawetowana przez Prezydenta, nowelizacja procedury karnej w 2026 r. Brak wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt SK 3/12 tylko pogłębia i utrwała ten stan rzeczy. Należy się także zgodzić ze skarżącą, że utrwalone w art. 258 § 2 k.p.k. niewzruszalne domniemanie obawy utrudniania przez oskarżonego dalszego toku postępowania, wprowadza swojego rodzaju automatyzm, który ogranicza możliwość kontroli uzasadnienia postanowienia o zastosowaniu i przedłużeniu tymczasowego aresztowania, oddając

⁵⁶ A. Kiełtyka, *Antycypacja bezprawnego utrudniania postępowania karnego jako przesłanka tymczasowego aresztowania*, „Prokurator” 2003, nr 4, s. 72.

organom procesowym władzę o decydowaniu o wolności osobistej jednostki, zanim zapadnie prawomocny wyrok skazujący. Z drugiej zaś strony, to samo domniemanie osłabia uprawnienia orzecznicze sądu, który w świetle samodzielności podstawy wymienionej w art. 258 § 2 k.p.k. na tle innych przesłanek szczególnych i braku wymogu weryfikacji obawy zakłócania postępowania, staje się niejako notariuszem wniosku aresztowego, na etapie postępowania przygotowawczego pochodzącego od organu śledczego, tj. prokuratora. Obecne rozwiązanie nie przysparza organom procesowym, zaangażowanym w procedurę aresztową dodatkowych obowiązków, jest więc podstawą szczególną dla przedłużania tymczasowego aresztowania po wydaniu wyroku pierwszej instancji, co ma odzwierciedlenie w odnotowywanej przed trybunał strasburski przewlekłości tymczasowego aresztowania w Polsce. Na tle rozpatrywanej sprawy należy przy tym zwrócić uwagę, że w znacznej liczbie spraw, w których zostało stwierdzone naruszenie przez Polskę art. 5 ust. 3 Konwencji, stosowanie tymczasowego aresztowania było uzasadniane grożącą oskarżonemu surową karą, a zatem przesłanką wskazaną w art. 258 § 2 k.p.k. Trybunał Konstytucyjny nie jest związany orzeczeniami ETPC, powinność uwzględnienia skutków odpowiedniego orzeczenia ETPC w działaniu organów wewnętrznych państwa zobowiązuje go jednak do wzięcia pod uwagę, w ramach wykonywanej przez siebie kontroli konstytucyjności norm, standardów sformułowanych przez ETPC w celu eliminowania ewentualnych kolizji między nimi. Normy zawarte w Konwencji oraz linia orzecznicza ETPC mogą być zatem powoływane jako element argumentacji i przez to służyć zachowaniu względnej jednolitości rozstrzygnięć organów ochrony prawnej orzekających w oparciu o przepisy prawa krajowego i międzynarodowego⁵⁷.

Odwołując się w tym miejscu ponownie do postanowienia sygnalizacyjnego Trybunału w sprawie o sygn. akt S 3/19, wskazać należy, że obecne brzmienie art. 258 § 2 k.p.k. wydrąży z treści (pozbawia skuteczności) pozostałe procesowe gwarancje, w tym normy chroniące tymczasowość tego środka (art. 253 § 1 k.p.k.) czy jego subsydiarność (art. 257 § 1 k.p.k.). Oznacza to zatem, że cele, jakie postawił sobie ustawodawca w zestawieniu z obecnym brzmieniem zaskarżonego przepisu, a także skutki do jakich ono doprowadza, nie wytrzymują testu proporcjonalności. Choćby z punktu widzenia wykładni historycznej, jeszcze raz warto odnotować, że zaskarżona podstawa stosowania tymczasowego aresztowania, od początku obowiązywania kodyfikacji z 1928 r., została pomyślana jako przesłanka subsydiarna do obawy mactwa i do tego

⁵⁷Por. wyroki TK z: 23.04.2008 r., SK 16/07, OTK ZU 2008, nr 3/A, poz. 45 i 6.10.2009 r., SK 46/07, OTK ZU 2009, nr 9/A, poz. 132.

kierunku rozwiązań, należy powrócić, bez ponoszenia strat w wymiarze zabezpieczania porządku i bezpieczeństwa obywateli.

11. Jak zostało to już wielokrotnie podkreślone w orzecznictwie, zawarta w art. 41 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP zasada zupełnej (absolutnej) wyłączności ustawy dla ograniczania wolności osobistej jest wzmocniona zasadami wywodzonymi z art. 2 Konstytucji RP. Z zasady państwa prawnego wynika nakaz przestrzegania przez ustawodawcę zasad poprawnej legislacji, który funkcjonalnie związany jest z zasadami pewności i bezpieczeństwa prawnego oraz ochrony zaufania do państwa i prawa. Zasady te nakazują, aby przepisy prawa były formułowane w sposób precyzyjny i jasny oraz poprawny pod względem językowym. W szczególności, ustawodawca ma obowiązek tworzenia przepisów niebudzących wśród ich adresatów wątpliwości co do treści nakładanych na nich obowiązków i przyznawanych praw, co zaś ma szczególnie doniosłe znaczenie w dziedzinach prawa karnego⁵⁸. Surowsze standardy oceny przepisów dotyczących praw i wolności, a zwłaszcza zasad ich ograniczania, Trybunał Konstytucyjny uzasadnia negatywnymi konsekwencjami, jakie niejasność, brak precyzji czy niepełność tych regulacji może spowodować dla ich adresatów. Należy tu bowiem dostrzec nie tylko ryzyko arbitralności, a więc swobody interpretacji przesłanek ograniczania praw, ale również nieuchronne ryzyko wcielania się przez organy stosujące te ograniczenia w rolę prawodawcy, co jest sprzeczne z zasadą określoności ustawowej ingerencji w sferę praw i obowiązków adresatów danej normy prawnej⁵⁹.

Zaskarżony przepis art. 258 § 2 k.p.k. nie wyjaśnia m.in. na czym polega surowość grożącej kary, a więc przy zakreślonych widełkach zagrożenia (górną granicą co najmniej 8 lat) lub wymierzenia nieprawomocnej kary (nie niższej niż 3 lata), jak powinna plasować się legitymacja do wykorzystania tej przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania przez sądy. Przepis nie określa elementów, które powinny kształtować prognozę zagrożenia surową karą. Trudno bowiem, aby *ab initio*, często na bardzo wczesnym etapie postępowania, wymagać od sądu rozważenia elementów kształtujących wymiar kary, przy nadal niedostatecznym materiale dowodowym i presji czasu. Uproszczenie tej oceny na potrzeby zaskarżonej podstawy stosowania aresztu tymczasowego stwarza *a priori* sytuację niekorzystną, wykluczającą choćby uwzględnienie wielu dobrodziejstw prawa karnego wpływających na wymiar kary. Powstaje zatem pytanie, czy wystarczy samo formalne zakreślenie kwalifikacji przewidującej powyższe zagrożenie i wymierzenie minimalnie zakreślonej sankcji, czy

⁵⁸ Uchwała TK z 16.01.1996 r., W 12/94, OTK ZU 1996, nr 1, poz. 4 oraz wyroki TK z: 10.11.1998 r., K. 39/97, OTK ZU 1998, nr 6, poz. 99 i 20.11.2002 r., K 41/02, OTK ZU 2002, nr 6/A, poz. 83.

⁵⁹ Wyrok TK z 10.06.2008 r., SK 17/07, OTK-A 2008, nr 5, poz. 78.

należałoby to dalej miarkować przez „realność” *in concreto* możliwej do wymierzenia oskarżonemu sankcji? Wobec tak imperatywnego charakteru przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania, w art. 258 § 2 k.p.k. zostaje zastosowany fakultatywny charakter dyspozycji normy, co przy tak nieprecyzyjnych sformułowaniach przepisu prowadzi do zwiększenia stopnia arbitralności sądu. Taka jednak prakseologiczna, a co za tym idzie i teleologiczna niespójność wzmacnia jedynie efekt braku jednoznaczności treściowej normy. Niesprecyzowanych sformułowań „surowości kary” i „grożącej oskarżonemu” nie można też potraktować jako swoistej klauzuli generalnej, mającej za zadanie uelastyczenie samego przepisu. Na przeszkodzie temu stoi fakt, że brak jest tu odesłania do jakiegokolwiek innego określonego normatywnego systemu pozaprawnego, jak to się dzieje w przypadku stosowanych w prawie klauzul generalnych. Wprawdzie okoliczność tą starał się Sąd Najwyższy definitywnie przesądzić w uchwale o sygn. I KZP 18/11, nie dostrzegając *pro futuro*, że praktyka stosowania tego przepisu przyjmie najbardziej pragmatyczny, a nie gwarancyjny charakter.

Prezentowane na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. stanowisko sądów, że oskarżony będzie podejmował działania mające na celu utrudnianie postępowania w swojej sprawie, ustanawiające domniemanie prawne niewzruszalne, jest również oparte po części na argumentach wywiedzionych nie tyle z wykładni językowej, co raczej z próby swoistej racjonalizacji treści przepisu drogą wykładni. Jak podkreślił to już Trybunał w sprawie o sygn. akt Ts 281/10, przepis ten nie odnosi się literalnie do takiego zachowania. Nawet jeśli przyjąć, że u podstaw jego wprowadzenia było przekonanie ustawodawcy, że wysokie zagrożenie karą łączy się ze zwiększonym ryzykiem utrudniania postępowania karnego przez oskarżonego⁶⁰, to kwestia zasadności tego przekonania mogłaby być rozpatrywana jedynie w kontekście oceny dopuszczalności wprowadzenia ograniczenia wolności osobistej gwarantowanej przez art. 41 ust. 1 Konstytucji⁶¹. Uregulowania ustawowe, na podstawie których możliwe jest pozbawienie wolności, muszą spełniać najwyższe wymagania, szczególnie co do stopnia precyzji, zaś zaskarżony przepis w tym zakresie z pewnością ich nie spełnia. Co za tym idzie, art. 258 § 2 k.p.k. ograniczając korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw, dokonuje tego w sposób na tyle nieprecyzyjny, a zarazem arbitralny i szeroki, że narusza samą istotę konstytucyjnie chronionej wolności. Czyni bowiem z ustawowego "wyjątku" ograniczania i pozbawiania wolności osobistej, normę nader łatwą do zastosowania, gdyż przesłanki w niej występujące z trudem poddają się określonym i obiektywnym kryteriom oceny, co

⁶⁰ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do artykułów 1-296*, tom I, red. P. Hofmański, Warszawa 2007, s. 1167-1168; T. Grzegorzczuk, *Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 574-575.

⁶¹ Postanowienie TK z 13.12.2011 r., Ts 281/10, OTK-B 2012, nr 1, poz. 99.

wykorzystują sądy w procedurze aresztowej. W rezultacie wyjątek może być łatwo przekształcalny w regułę⁶².

Należy tu zgodzić się z wnioskami płynącymi z postanowienia sygnalizacyjnego Trybunału w sprawie o sygn. akt S 3/19, że bezprzedmiotowe staje się także odwołanie zawarte w art. 258 § 4 k.p.k., którego treść nie minimalizuje skutków zaskarżonej przesłanki opartej na surowości grożącej oskarżonemu kary. Mianowicie, przepis ten nakazuje uwzględniać "rodzaj i charakter obaw" wskazanych m.in. w art. 258 § 2 k.p.k., a takiej kategorii w tym zaskarżonym przepisie brak (podstawą stosowania tymczasowego aresztowania w tym przepisie jest *expressis verbis* tylko surowość kary grożącej oskarżonemu, a nie jakiegokolwiek obawy). Brak określonej granicy, czasowej lub innej, dla przedłużania tymczasowego aresztowania z powodu wymienionej tu przesłanki, co proponowała wspomniana nowelizacja z 2026 r., jedynie potęguje niekonstytucyjność wskazanej regulacji. W niektórych orzeczeniach, także utrwalonych uchwałą w sprawie o sygn. I KZP 18/11, dodaje się do treści przepisu wyrażenia tam niewystępujące (np. „realność” zagrożenia⁶³). „Realność” jako dodatkową, „ukrytą” przesłankę powtarza się jednak nie tylko za cytowaną uchwałą, ale również wyinterpretowuje z orzecznictwa strasburskiego, gdzie przyjmuje się, że surowość wyroku, jaki może zapaść w przyszłości względem oskarżonego i związany z nim ciężar gatunkowy stawianych zarzutów, daje organom uzasadnioną podstawę do przyjęcia istnienia ryzyka ucieczki, lub nawet popełnienia ponownego przestępstwa. Oznacza to zatem, że kwestia ta jest więc wyjaśniana drogą wykładni sądowej, przy czym trudno stwierdzić, na ile wykładnia ta jest jednolita, skoro nadal literalne brzmienie przepisu dopuszcza swoisty automatyzm, wyrażający się w domniemaniu obawy utrudniania postępowania przez wzgląd na surowość grożącej kary, co znacznie ułatwia sądom działającym pod presją czasu stosowanie i przedłużanie aresztów. Brak weryfikowania rzeczywistej potrzeby zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania okolicznościami faktycznymi sprawy, dodatkowo sprawia, że wyłącznie intuicji sędziowskiej pozostawia się miarkowanie tej przesłanki, a obywatel wciągnięty w orbitę procedury aresztowej, nie może spodziewać się normatywnie określonej i dopuszczalnej ingerencji organu procesowego w jego prawo do wolności osobistej. Ten brak przewidywalności, postrzegany także na płaszczyźnie lojalności ustawodawcy do

⁶² Por. szeroką argumentację przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania, które ze względu na ich nieokreśloność, nie spełniały według Trybunału gwarancji konstytucyjnych. Szerzej, wyrok TK z 24.07.2006 r., SK 58/03, OTK-A 2006, nr 7, poz. 85.

⁶³Postanowienie SA w Krakowie z 2.03.2018 r., II AKz 87/18, LEX nr 2453746. Zob. wyroki ETPC z: 23.06.2005 r., ŁATASIEWICZ przeciwko POLSKA, nr 44722/98, LEX nr 153396 oraz 31.05.2011 r., KRAWCZAK przeciwko POLSKA, nr 24205/06, LEX nr 817591.

stanowionych norm, zwłaszcza o charakterze represyjnym, musi budzić najpoważniejsze wątpliwości konstytucyjne.

Mając na względzie powyższe, należy zgodzić się ze skarżącą, że rozwiązanie przyjęte w art. 258 § 2 k.p.k. narusza art. 41 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 2 Konstytucji RP w zakresie, który rozumiany jest w ten sposób, że pozwala traktować surowość grożącej kary jako samodzielną i wystarczającą podstawę do stosowania i przedłużania tymczasowego aresztowania, tworząc domniemanie, że podejrzany może podjąć działania zakłócające prawidłowy tok postępowania, co zwalnia z powinności wykazywania konkretnych dowodów lub okoliczności godzących w prawidłowy tok postępowania.

Mając powyższe na uwadze, wnoszę jak w petitum.

Marcin Wiącek
(-) podpis na oryginale